

Людмила Страшко, Тетяна Тищенко

ХАРАКТЕРИСТИКА АНДРАГОГІЧНОГО ПРИНЦИПУ ІННОВАЦІЙНОСТІ НАВЧАННЯ

Сучасна освіта знаходиться у стані реформування. Ознакою даного процесу є зорієнтованість усіх ланок системи освіти на інноваційність. Із огляду на реформаторський характер різноманітних змін в освіті можна констатувати, що однозначного тлумачення багатьох термінів ще немає. Це можна сказати і про розуміння явища інноваційності. Тому ми вбачаємо мету нашої статті у створенні характеристики принципу інноваційності навчання. У нормативних освітянських документах поки ще не названо принципу інноваційності, нам видається доцільним схарактеризувати явище дидактичної інноваційності за вимогами андрагогічного принципу навчання як методологічної категорії.

Питанням впровадження інноваційних технологій навчання займалися педагоги: О. Пометун, О. Пехота, А. Старєва, К. Дяченко, І. Первін та інші. Ними висвітлено певні аспекти функціонування вищої школи. Компонентами сучасної глобальної освіти є: екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності і полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти, зорієнтованість на інноваційні технології навчання. З'явилася нова наука про створення нового у педагогіці – педагогічна неологія.

Серед низки сучасних суперечностей педагогічного процесу вищої освіти є такі: між сучасним інноваційним підходом до навчання та існуючою традиційною моделлю навчальної діяльності; між науковими наробками в галузі інноваційних педагогічних технологій та практичними рекомендаціями щодо їх застосування у конкретному навчальному процесі вищої школи; між суспільною та державною орієнтацією сучасної освіти на інноваційне навчання та недостатньою кількістю підготовлених до його впровадження викладачів.

З метою створення характеристики принципу інноваційності навчання у вищій школі ми розглянемо явище інноваційності у вищій професійній освіті з точки зору сучасної методології андрагогіки. Поняттєвий апарат нашого дослідження включає : методологічні основи педагогіки вищої школи, інновації в навчанні та в професійній діяльності, принцип інноваційності навчання.

Інноваційні трансформації сучасної освіти (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.) окреслені провідними концепціями : традиційною (оволодіння базовими знаннями, уміннями і навичками; вивчення і засвоєння академічних знань), раціоналістичною (опора на знання як упорядковану сукупність об'єктивних фактів на основі створення ефективної та всебічно розробленої технології) та гуманістичною (необхідна умова для особистісного самовираження, самоствердження людини, можливість найбільш повно й адекватно відповідати природі людського «Я»[3, с. 339]. Методологічним підґрунтям цих концепцій є закони : закон соціальної обумовленості цілей, змісту і методів навчання; закон взаємообумовленості навчання, виховання і діяльності; закон цілісності і єдності педагогічного процесу ; закон єдності і взаємообумовленості індивідуальної і групової організації навчальної діяльності (Ю. Бабанський, В. Загв'язінський, В. Краєвський, І. Лернер, І. Малафійк, М. Махмутов, І. Підласий, М.Скаткін). Закон має завжди і пояснювальну, і прогностичну функцію; відображаючи об'єктивні, внутрішні, істотні і відносно стійкі зв'язки педагогічних явищ, сприяє науковому управлінню, передбаченню результатів рішення, спрямованого на оптимізацію змісту, форм, засобів і методів діяльності[4 с.300 – 301].

Принципи навчання трактуються як сукупності вимог (Я.Коменський, Ю.Бабанський,В. Оконь, В. Андрущенко, А. Хуторський) і визначаються у Енциклопедії освіти (2008) як ідеї методологічного рівня, які задають напрями наукових досліджень і розробки виховних і навчальних методик [4, с.712]. Як зазначає А. М. Алексюк, принципи завжди містять у собі функціональне значення законів, і сила дидактичних принципів полягає в тому, що вони відповідають самій природі передового досвіду навчання та закономірностям його історичного розвитку [1,с. 396].

Розкриваючи методологічні основи андрагогіки, С. П. Архипова називає такі принципи «роботи андрагога з літніми людьми : партнерства, координації, психологічної підтримки, зворотного зв'язку, біографічності»[2,с. 30]. До сучасних принципів управління інноваційними освітніми процесами належать принципи: організованої інноваційної зміни станів системи освіти; переходу від стихійних механізмів перебігу інноваційних процесів до свідомо керованих; інформаційної, матеріально-технічної, кадрової забезпеченості реалізації основних етапів інноваційних освітніх процесів; прогнозування зворотних або незворотних структурних змін в інноваційному соціально педагогічному середовищі; посилення стійкості інноваційних освітніх процесів; прискорення розвитку інноваційних процесів у системі освіти [3, с. 38].

Аналіз дослідницьких підходів різних учених до трактування принципів дозволяє нам виокремити структуру опису сутності принципу як педагогічної категорії. На наш погляд, опис сутності принципу як категорії повинен включати: мету, функції, зміст, засоби, межі дій та їх сукупність у руслі обраного підходу, вимоги та прогнозовані результати.

Слово «інновація» має комплексне значення, оскільки складається з двох форм : власне ідеї та процесу її практичної реалізації. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями : інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище [4,с.338]. Метою принципу інноваційності навчання у освіті дорослих є доведення необхідності інновацій у навчанні; розкриття їх сутності, різноманітності, значущості; опис умов та факторів, які впливають на успішне застосування даного принципу в навчанні.

Як уже зазначено, дидактичні принципи виконують методологічні функції. До них належать : пояснювальна, формувальна, орієнтувальна, стимулювальна, оцінювальна. А. Алексюк наголошує : « У цьому розумінні сформульовані педагогікою вищої школи принципи навчання виконують логічні функції систематизації знань, регулятивну функцію побудови науково-дидактичних теорій, а в умовах бурхливого зростання науково- технічної інформації виступають носіями відносно стійкого знання, пронизуючи всю систему знань і субординуючи їх. Важливо звернути увагу на той факт, що в педагогіці найчастіше йдеться про принципи навчання з точки зору виконання ними регулятивних функцій у навчальній практиці. Це неправильно. Такі функції вони справді виконують, проте не слід ігнорувати оцінку принципів як елемента науково-педагогічного знання, їхніх методолого-евристичних функцій» [1,с.395-396]. Отже, нові умови посилюють стратегічний характер функцій , тому актуалізується мотиваційність, інноваційність. Розроблено закони перебігу інноваційних процесів : закон незворотної дестабілізації педагогічного інноваційного середовища, закон фінальної реалізації інноваційного процесу, закон стерео- типізації педагогічних інновацій, закон циклічного повторення, зворотності педагогічних інновацій. Вони забезпечують появу управлінського елементу у функціях і змісті дидактичних принципів.

Зміст андрагогічного принципу інноваційності навчання включає опис явища інноваційності навчання в освіті дорослих . Педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання творчої особистості. Нове - це уперше відкрите, створене або зроблене, сформоване недавно замість попереднього. Нове у педагогіці – не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу в змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Риси нового : просторова не ідентичність , актуальність, стабільність, ефективність, оптимальність, змінюваність [3,с.19]. В. Паламарчук **новацію** вважає результатом (продуктом) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці і практиці, **інновацію** - результатом породження, формування і втілення нових ідей. Саме втілення нових ідей є ознакою, за якою відрізняють інновації від власне новацій : **якщо педагог відкриває принципово нове, то він – новатор, якщо трансформує наукову ідею у практиці – інноватор** [3,с.24]. З'явилася нова наука про створення нового у педагогіці – **педагогічна неологія**. Її завданнями є : розкриття суті та джерел зародження нового, розроблення типології нового, визначення критеріїв і ступеня новизни, визначення категоріального апарату теорії нового в педагогіці («нове». «старе», крите-

рії оцінювання нового, етапи розвитку тощо), розкриття зв'язку неології з іншими науками і напрямками пед. досліджень, осмислення, систематизація функцій педагогічної неології в системі педагогічного знання, визначення ролі та значення неології в педагогіці.

До засобів реалізації досліджуваного принципу належать дії фахівців, які здійснюються у межах різноманітних наукових підходів, у результаті яких отримуються нові сталі результати. Алгоритм впровадження нового як система операцій включає : ознайомлення із завданнями; аналіз практики; моделювання результатів; пошук ідей; розроблення комплексної програми впровадження; відбір засобів (дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських тощо); підготовка учасників впровадження – теоретична, методична, психологічна; встановлення зв'язку з авторами рекомендацій [3, с. 32].

Засобами реалізації принципу інноваційного навчання є також класифікації інновацій. Наприклад : за об'єктом впливу (педагогічні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські), за рівнем поширення (системно-методологічні та локально-технологічні), за інтелектуальним потенціалом нового (радикальні, модифікаційні, комбінаторні) тощо.

Отже, у результаті характеристики принципу інноваційності навчання стає очевидним його наявність і необхідність серед інших андрагогічних дидактичних принципів.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. / А. М. Алексюк : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів.- К., «Либідь». - 1998. – 558 с.
2. Архипова С. П. Основи андрагогіки : навч. посіб. – Черкаси, 2002. – 91с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І.М. Дичківська. – 2 - ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г.Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.